

PERSPEKTIF MINORITI KRISTIAN TERHADAP PERANAN INSTITUSI DAN SOSIO-POLITIK DALAM KETIDAKTOLERANSIAN AGAMA

(Minority Christian Perspective Towards the Role of Institution and Socio-Political in Religious Intolerance)

Benny Thomas Vivian, Sivapalan Selvadurai & Azmi Aziz

ABSTRAK

Dalam masyarakat majmuk seperti Malaysia hubungan harmoni antara agama amat penting mengekalkan kewujudan bersama. Kumpulan minoriti agama Kristian mempunyai sejarah mendalam dengan majoriti Muslim di negara ini. Walaupun umumnya mengetahui toleransi antara majoriti Muslim dengan minoriti Kristian adalah baik, namun realitinya ketidaktoleransian terhadap kumpulan minoriti agama Kristian juga berlaku. Kajian ini adalah untuk mendalami perspektif minoriti Kristian tentang ketidaktoleransian dalam isu-isu agama yang melibatkan hubungan antara minoriti Kristian dan majoriti Islam. Objektif kajian ini dibahagi kepada dua: pertamanya untuk mengetahui bentuk-bentuk ketidaktoleransian agama yang dialami oleh minoriti Kristian dan keduanya untuk meneliti faktor-faktor yang mempengaruhi ketidaktoleransian agama terhadap golongan minoriti Kristian. Konsep ketidaktoleransian agama dalam artikel ini membawa maksud terdapat pengecutan ruang, sekatan dan penganiayaan terhadap kumpulan minoriti dalam mengamalkan agama mereka. Artikel ini menggunakan primer yang dikumpulkan daripada pendokumentasian iaitu kenyataan-kenyataan yang dikeluarkan oleh pihak organisasi gereja, dan sumber kedua untuk menyokong sumber utama ini diperolehi daripada sumber media di internet. Sumber-sumber dokumen ini dianalisis menggunakan analisis kandungan yang kemudiannya dipadankan dengan tema jenis-jenis dan faktor-faktor ketidaktoleransian agama yang dikenalpasti daripada ulasan literatur. Kajian mendapati, bentuk-bentuk ketidaktoleransian yang dialami oleh minoriti Kristian dapat dibahagikan kepada dua bentuk iaitu berbentuk fizikal dan bukan fizikal. Faktor yang mendorong kepada ketidaktoleransian agama adalah pelbagai tetapi didominasi oleh faktor institusi agama yang diidentifikasikan dengan kuasa pemerintah. Gabungan pemerintah dan institusi agama membentuk satu legitimasi kuasa yang kuat untuk munjustifikasikan tindakan ketidaktoleransian agama terhadap kumpulan minoriti. Kajian masa depan perlu melihat kepada faktor yang membawa perubahan kepada institusi agama majoriti menjadi lebih eksklusif daripada inklusif dalam masyarakat plural di Malaysia.

Kata kunci: Minoriti Kristian, institusi, bentuk ketidaktoleransian agama, faktor ketidaktoleransian agama

ABSTRACT

In a plural society such as Malaysia a harmonious relationship between religions is essential to maintaining co-existence. The Christian minority group has a deep history with the majority of Muslims in the country. Although it is generally known that tolerance between the Muslim majority and the Christian minority is good but intolerance towards the minority Christian also occurred. This study is to explore the Christian minority perspective towards religious issues involving the relationship between Christian minority and the majority Islam. The objective of this

study divided into two: firstly, to acknowledge types of religious intolerance experienced by the Christian minority and secondly, factors affecting religious intolerance towards Christian minorities. The concept of religious intolerance in this article refer to shrinking of space, restriction and harrassment. This article uses primary data collected from the documentation of statements issued by church organizations which is support by secondary data from media of internet sources. The sources of this document were analyzed using content analysis which then matched with the theme types of religious intolerance and factors contribute to religious intolerance which is identified from the literature reviews. Studies have found that the forms of religious intolerance experienced by the Christian minority can be divided into two types which is physical and non-physical form. Factors leading to religious intolerance are diverse but dominated by religious institutions identified with governmental powers. A combination of government and religious institutions constituted a strong legitimacy of power to justify an acts of religious intolerance against minority Christian. Future studies need to look at factors that make changes to the majority religious institutions becoming more exclusive than inclusive in plural society of Malaysia.

Key Words: Christian Minority, institution, types of religious intolerance, factors of religious intolerance

PENDAHULUAN

Malaysia ialah sebuah negara yang terdiri daripada pelbagai latarbelakang budaya dan agama. Di Semenanjung Malaysia latarbelakang pelbagai ini jelas dibezakan dari segi bahasa, etnik dan agama. Rakyat Malaysia hidup dalam keharmonian selama 61 tahun merdeka tetapi realitinya juga masyarakat Malaysia tidak terelak daripada isu-isu yang berhubungkait dengan agama.

Umumnya golongan yang beragama Islam adalah kumpulan yang terbesar dari segi jumlah populasinya iaitu lebih daripada 60 peratus penduduk di negara ini. Majoriti golongan beragama Islam di negara ini adalah orang Melayu, diikuti oleh bukan Muslim iaitu masyarakat Cina yang umumnya beragama Buddha (19.2 peratus), masyarakat India yang umumnya beragama Hindu (6.3 peratus) dan lain-lain agama membentuk 2.4 peratus. Agama Kristian membentuk 9.2 peratus daripada 31 juta penduduk Malaysia pada masa kini. Jadi Malaysia adalah merupakan di mana empat agama terbesar dunia bertembung dengan latarbelakang etnik yang berbeza membawa kepada wacana yang sangat menarik dalam perbincangan artikel ini.

Banyak Kajian lepas menumpukan kepada pengalaman minoriti di negara-negara Barat yang mengamalkan sistem sekular. Walaupun dalam sistem pentadbiran di Barat memisahkan agama daripada institusi pemerintah tetapi hakikatnya majoriti orang Barat beragama Kristian dan sistem yang mendokong majoriti ini juga menunjukkan berlakunya bentuk-bentuk ketidaktoleransian agama antara majoriti dan minoriti lain seperti Yahudi, Muslim, Sikh, Hindu dan sebagainya.

Kajian ini unik kerana menumpukan kepada pengalaman ketidaktoleransian agama antara majoriti Islam dan minoriti Kristian di Malaysia yang sistemnya bukan sepenuhnya sekular atau sepenuhnya negara Islam. Artikel ini mempunyai dua objektif. Pertama ialah untuk mengenalpasti bentuk-bentuk ketidaktoleransian yang dialami oleh minoriti Kristian, dan keduanya, menjelaskan faktor-faktor yang menyumbang kepada ketidaktoleransian dalam isu-isu agama ini. Artikel ini akan membincangkan konsep-konsep toleransi, ketidaktoleransian serta kajian-kajian lepas

tentang bentuk-bentuk ketidaktoleransian agama dan faktor-faktor yang menyumbang kepada ketidaktoleransian agama ini.

Sejak kebelakangan ini Persekutuan Kristian Malaysia (CFM) banyak mengeluarkan kenyataan-kenyataan tentang tindakan pihak kerajaan, individu dan kumpulan majoriti yang tidak bertoleransi ke atas minoriti Kristian dalam mengamalkan agama mereka. Beberapa isu agama yang menjadi kebimbangan minoriti Kristian yang melibatkan pengamalan agama mereka antaranya ialah isu penggunaan kalimah “Allah” (malaysiakini, 2010, 2013; sinarharian.com, 2013), serbuan ke atas Gereja Methodist Damansara Utama (malaysiakini, 2011; malaysia-today, 2011), rampasan Bible (malaymail, 2014; MCCBCHST, 2014) dan pelbagai isu-isu agama yang melibatkan majoriti Muslim dan minoriti Kristian.

Dengan menggunakan konsep ketidaktoleransian agama, maka kajian yang lebih mendalam tentang bentuk-bentuk ketidaktoleransian yang dialami oleh minoriti Kristian dan faktor-faktor yang menyebabkan ketidaktoleransian agama dapat dirungkaikan melalui kenyataan-kenyataan organisasi gereja. Analisis kandungan digunakan untuk menganalisis kenyataan-kenyataan media yang telah dikeluarkan oleh organisasi-organisasi gereja yang akan dilihat dari sudut: ketuanan agama; mempertahankan integriti agama Islam daripada ancaman Kristianisasi; propaganda institusi dan media, legitimasi kuasa institusi agama dan mempolitikkan agama.

KONSEP TOLERANSI DAN KETIDAKTOLERANSIAN AGAMA

Toleransi Agama

Toleransi dan ketidaktoleransian agama adalah dua konsep yang berlawanan. Menurut Nurfana dan Khadijah (2013:82), toleransi didefinisikan sebagai kesanggupan individu untuk menerima hak orang lain yang berbeza dan menghormatinya tanpa membuat apa-apa penilaian.

Tarmizi dan Sarjit (2012:51), dalam membincangkan tentang konsep toleransi dalam kajian mereka, telah menyimpulkan toleransi agama merujuk kepada sikap tentang kesanggupan untuk membenarkan atau menerima kepelbagaian diamalkan dalam mana-mana komuniti atau negara tanpa prejudis walaupun terdapat kuasa untuk menghalang atau tidak membenarkannya demi untuk mencapai kesejahteraan dan keharmonian masyarakat.

Ketidaktoleransian Agama

Berbeza dengan ketidaktoleransian agama kerana ia berkisar kepada pengalaman-pengalaman negatif yang dialami oleh sesuatu kumpulan atau individu. Ontario Consultants on Religious Tolerance menyatakan bahawa ketidaktoleransian agama dapat dilihat atau ditunjukkan seperti berikut:

- i. Menyebarkan maklumat tentang kepercayaan atau amalan sesebuah kumpulan walaupun ketidaktepatan maklumat tersebut boleh diperiksa dan diperbetulkan;
- ii. Menyebarkan kebencian tentang keseluruhan kumpulan seperti menyatakan semua ahli sesuatu kumpulan itu adalah jahat, tidak bermoral, melakukan tindakan-tindakan jenayah dan sebagainya;
- iii. Mencemooh dan merendah-rendahkan kumpulan agama kerana kepercayaan dan amalan mereka;

- iv. Cubaan untuk memaksa orang lain terhadap kepercayaan dan amalan agama yang bertentangan dengan kehendak mereka;
- v. Menyekat hak asasi ahli-ahli sesuatu kumpulan agama;
- vi. Merendah-rendah agama orang lain seperti tidak bernilai atau jahat;
- vii. Melarang kebebasan seseorang untuk menukar agama mereka.

Hassan dan Umar (2014) menyatakan ketidaktoleransian bermakna tidak sanggup atau tidak mahu untuk bertoleransi dan menghormati pandangan serta kepercayaan yang berbeza, seseorang yang berbeza dari segi kaum, kepercayaan atau latarbelakang. Secara ringkasnya ketidaktoleransian ialah ketidakanggupan untuk memberikan hak kepada golongan orang, kumpulan atau individu yang mempunyai ciri-ciri sosio-budaya yang berbeza. Majlis Bangsa-bangsa Bersatu (PBB), dalam Artikel 2(2) mendefinisikan ketidaktoleransian dan diskriminasi berlandaskan agama atau kepercayaan bermaksud membezakan, penyisihan, menyekat, atau memberi keutamaan berasaskan kepada sesuatu agama atau kepercayaan.

Daripada konsep-konsep ketidaktoleransian yang dibincangkan di atas maka ketidaktoleransian agama boleh berlaku sekiranya pihak majoriti agama tidak menghormati, tidak mempunyai kesedaran, dan memandang rendah terhadap agama minoriti yang berbeza daripada agama dominan majoriti. Ketidaktoleransian agama boleh berlaku dalam dua bentuk iaitu berbentuk fizikal dan bukan fizikal. Dalam kajian ini ketidaktoleransian agama merujuk kepada terdapat sekatan, pengecutan ruang awam dan penganiayaan terhadap minoriti Kristian dalam mengamalkan agama mereka oleh pemerintah atau kumpulan majoriti agama.

SOROTAN KARYA

Bentuk-Bentuk Ketidaktoleransian Agama

Tajuk ini membincangkan kajian lepas tentang bentuk-bentuk ketidaktoleransian agama yang memberi kesan seperti ketegangan antara kumpulan agama dan konflik (fizikal dan bukan fizikal) terutamanya melibatkan kumpulan minoriti agama dengan kumpulan majoriti. Perlu dijelaskan disini bahawa bentuk-bentuk ketidaktoleransian terhadap kumpulan agama adalah berbeza mengikut konteks sesebuah negara tersebut. Maka perbincangan bentuk-bentuk ketidaktoleransian agama di dalam wacana ini dengan mengambil contoh isu-isu ketidaktoleransian yang berlaku di negara-negara luar.

Terdapat berbagai jenis bentuk ketidaktoleransian dilakukan terhadap kumpulan agama minoriti yang dilakukan oleh pihak pemerintah, individu atau kumpulan agama yang dominan. Bentuk ketidaktoleransian agama seperti tidak menghormati hak sesuatu kumpulan agama kerana agama mereka berbeza daripada agama yang dianuti oleh kumpulan yang dominan. Di Eropah misalnya golongan minoriti agama sering menghadapi keadaan yang terdedah dengan ancaman dan serangan daripada golongan kumpulan agama atau bukan agama. Di Greece, penduduk minoriti Islam diserang dengan ganas oleh ahli kumpulan parti neo-Nazi disebabkan oleh identiti agama mereka. Kajian Pew Research Center pada (2015), mendapati orang Muslim dan Yahudi di negara-negara Eropah sering menghadapi permusuhan sosial daripada individu ataupun kumpulan-kumpulan sosial. Permusuhan sosial ialah satu tindakan yang ditujukan kepada kumpulan-kumpulan agama seperti retorik permusuhan, vandalisme dan serangan fizikal.

Di Perancis misalnya terdapat kejadian remaja diserang kerana memakai 'kipph' serta diungut akan membunuh semua Yahudi. Gangguan terhadap golongan Yahudi juga berlaku di Sepanyol dengan melakukan vandalisme dengan lambang 'Swastika' di dinding bangunan dengan

ditulis perkataan ‘Hitler adalah betul’. Kumpulan minoriti Islam di German misalnya mengalami gangguan fizikal seperti terdapat orang yang tidak bertanggungjawab membuang kepala babi di tapak cadangan untuk pembinaan masjid pertama oleh komuniti Muslim di Lipzig’s. Manakala di Ireland, terdapat sesetengah masjid dan pusat kebudayaan Muslim menerima surat ungutan yang berbunyi “Orang Muslim tiada hak untuk berada di Ireland”.

Ketidaktoleransian agama dalam bentuk diskriminasi juga banyak berlaku disebabkan sekatan-sekatan yang dilakukan oleh pihak berkuasa. Fox (2015:136-137), mendefinisikan diskriminasi agama sebagai limitasi tempat untuk pengamalan agama atau insitutsi agama minoriti tidak ditempatkan dalam agama majoriti. Ini bermaksud diskriminasi boleh dilakukan dalam pelbagai bentuk yang menyekat kebebasan minoriti agama. Terdapat undang-undang yang melarang wanita untuk memakai pakaian agama juga biasa berlaku di negara-negara Eropah. Misalnya di Perancis dan Belgium, pihak berkuasa menguatkuasakan undang-undang sejak 2010 dan 2012 yang melarag individu memakai pakaian yang menutup muka di ruangan awam termasuk pejabat kerajaan, pengangkutan awam, restoran dan panggung wayang.

Manakala diskriminasi juga sering berlaku kepada kumpulan minoriti ditempat kerja. Kajian Forstenlechner dan Mohammed, (2010) terhadap golongan minoriti Muslim untuk mendapat pekerjaan dan mereka yang telah mendapat kerja di Germany dan Austria, mendapati diskriminasi berlaku dalam bentuk simbol seperti orang Muslim mudah didiskriminasi dan sukar mendapat kerja sekiranya mereka ditemuduga dengan memakai skaff atau tudung rambut dan golongan lelaki dihakimi berdasarkan nama mereka yang bermula dengan nama ‘Muhammad’ atau berjambang.

Selain diskriminasi, sikap prejudis dan stereotaip juga meningkat dalam kalangan masyarakat terhadap kumpulan agama. Menurut Allport (1954), prejudis difahami sebagai sikap yang negatif terhadap kumpulan dan individu yang berasaskan kepada jenis kumpulan atau latarbelakang mereka. Seseorang itu dinilai bukan berasaskan kepada ciri-ciri peribadi beliau tetapi dilihat sebagai kumpulan luar. Misalnya sikap anti-imigran atau anti orang asing yang boleh membawa kepada sikap perkauman atau anti kepada kumpulan agama tertentu seperti anti-Muslim dan anti-Semitism.

Di Britain ketidaktoleransian agama ditunjukkan dalam bentuk ketidakpedulian dan memburukkan sesuatu kumpulan berdasarkan latar belakang mereka (Bennet 1992). Misalnya minoriti Muslim telah dicirikan atau distereotaipkan sebagai orang yang kejam, tidak mengambil berat, berfikiran sempit, pengganas dan fanatik agama (Esposito, 1999). Islamophobia dalam masyarakat bukan Muslim di Britain telah menjadi akar kepada stereotaip dan kesanya ialah membawa kepada ‘xenophobia’ iaitu tidak suka kepada sesuatu yang asing daripada negara lain terutamanya dari segi perbezaan budaya.

Malah terdapat polisi di Britain yang dilihat sebagai menganiyai orang Muslim, misalnya dalam pendidikan, sekolah-sekolah orang Muslim kurang mendapat peruntukan daripada pihak kerajaan jika dibandingkan dengan sekolah Katolik dan sekolah Yahudi. Di sekolah-sekolah awam juga kurangnya kemudahan-kemudahan untuk orang Muslim seperti tempat bersembahyang, makanan halal dan tidak memahami keperluan orang Muslim berpuasa (Abbas, 2005:32-33).

Di Amerika selepas peristiwa serangan pengganas 11 September mendapati masyarakat Muslim di Amerika mengalami tindakan prejudis dan streotaip negatif daripada majoriti masyarakat bukan Islam. Menurut Cardwell (1996) stereotaip ialah, “...satu kepercayaan yang tetap dan digeneralisasikan secara umum tentang sesuatu kumpulan atau kelas orang tertentu.” Serangan 11 September menyaksikan ramai yang menyalahkan semua orang beragama Islam

menggalakkan kemusnahan dan keganasan tanpa mempertimbangkan bahawa penganas tersebut adalah kumpulan radikal ekstremis. Gambaran yang tidak benar ini menyebabkan orang Muslim Amerika telah mengalami peningkatan jenayah kebencian yang dikaitkan dengan serangan penganas (Lichtblau, E. 2016).

Sikap-sikap negatif seperti orang Amerika yang anti-Islam seperti mengungut untuk membakar naskah Quran pada ulang tahun peristiwa 11 September, berasa takut dan curiga kepada kawasan kediaman orang Arab atau Muslim mungkin melakukan serangan penganas, serta supaya pihak berkuasa sentiasa melakukan pemantauan dan pemeriksaan keatas orang Muslim tertamanya daripada Timur Tengah (Cavendish dan rakan-rakan, 2011).

Manakala di negara-negara ASEAN yang merupakan tempat pertemuan agama-agama besar dunia juga memaparkan kepelbagaian hubungan kumpulan agama majoriti-minoriti yang dinamik. Dalam komuniti negara-negara ASEAN, agama biasanya dihubungkan dengan pengenalan identiti seperti kaum, budaya dan bahasa. Misalnya di Thailand dan Cambodia majoriti beragama Buddha menyebabkan agama ini digabungkan dengan identiti nasional dan faktor ini memberi kefahaman yang lebih kompleks untuk memahami toleransi dan ketidaktoleransian agama.

Beberapa laporan negara-negara ASEAN yang telah didokumentasikan menunjukkan berlakunya beberapa bentuk penganiayaan terhadap kumpulan agama minoriti. Definisi penganiayaan atau penindasan terhadap kumpulan agama dalam laporan ASEAN ini merujuk kepada pelanggaran hak asasi manusia untuk menganut agama, kepercayaan, amalan dan hak individu. Kesan daripada penganiayaan ini adalah termasuk serangan fizikal, harta benda, pahanan, penculikan, penganiayaan terhadap orang yang menukar agama, mencaci agama dan paksaan untuk menukar agama.

Pada masa kini dunia menyaksikan penganiayaan terhadap etnik Rohingya Muslim yang tidak diberikan status kerakyatan oleh kerajaan Myanmar. Golongan gerakan nasionalisme Buddha seperti Ma-Ba-Tha, telah mempengaruhi polisi kerajaan Myanmar dan menyekat hak-hak golongan minoriti agama. Gerakan nasionalis ini telah mempromosikan draf-draf dalam perlembagaan seperti menentang pertukaran agama. Motivasi gerakan ini adalah untuk memelihara dan mempertahankan agama Buddha seperti yang didakwa oleh gerakan nasionalisme Ma-Ba-Tha bahawa agama Buddha diancam oleh Islam dan proses Islamisasi. Golongan nasionalis Buddha juga memainkan sentimen-sentimen agama dengan menggunakan media menggambarkan bahawa konflik yang berlaku di negeri Rakhine adalah berpunca daripada orang Islam Rohingya terhadap golongan Buddha Rakhine. Bentuk ketidaktoleransian seperti ucapan-ucapan kebencian oleh sami-sami Buddha seperti Ashin Wirathu, Ashin Pamaukha dan pemimpin-pemimpin gerakan 969 memainkan peranan yang besar dalam gerakan anti-Muslim yang membawa kepada rusuhan agama di Myanmar (HRRC, 2015).

Di Indonesia, laporan negara tersebut melaporkan penganiayaan terhadap agama berlaku dalam bentuk intra-agama dan inter-agama. Lima kumpulan agama minoriti yang selalu dianiaya ialah Ahmadiyah, Syiah, Aliran Kepercayaan, dan Kristian. Beberapa peristiwa konflik berdarah telah berlaku di Indonesia yang melibatkan kumpulan Kristian dan Muslim pada masa transisi demokrasi pada 1998-2004. Konflik yang paling teruk sekali berlaku di Ambon dan Maluku di mana dilaporkan lebih kurang 10,000 orang terkorban. Bentuk ketidaktoleransian yang berlaku ialah fitnah terhadap agama dan pertengkaran terhadap bangunan-bangunan ibadat. Walaupun konflik ini tidak selalunya menimbulkan keganasan tetapi apabila dieksploitasi maka pertengkaran bertukar kepada konflik keganasan. Di Indonesia juga terdapat polisi-polisi yang

mendiskriminasi seperti undang-undang menghina agama yang diluluskan pada tahun 1965, undang-undang untuk menubuhkan rumah-rumah ibadat pada tahun 2006 dan keputusan perundangan yang sah terhadap anti-Ahmadiyah yang diluluskan sebagai undang-undang pada 2008. Undang-undang ini bukan sahaja mendiskriminasi kumpulan minoriti tetapi digunakan oleh kumpulan-kumpulan militan untuk menyerang dan mengancam kumpulan minoriti agama (Widiasari, 2018).

Isu yang melibatkan gabenor Indonesia iaitu Basuki Cahaya Purnama (Ahok), yang telah mendapat liputan meluas di media sosial kerana didakwa menghina agama Islam. Beliau telah didakwa dan dihukum penjara dengan menggunakan undang-undang menghina agama (HRW, 2017). Selain itu kumpulan pendesak Front Pembela Islam (FPI) juga telah membuat bantahan secara besaran-besaran terhadap Ahok dan ini telah memberi tekanan kepada kerajaan (New Straits Times, 2017). Undang-undang ini telah banyak disalahgunakan oleh mahkamah Indonesia untuk menghukum dan memenjara kumpulan minoriti agama di Indonesia.

Menurut Harsano (2017) melaporkan melalui Human Right Watch mendapati tindakan-tindakan ketidaktoleransian meningkat di Indonesia pada tahun 2016 di mana minoriti kumpulan agama menjadi sasaran kepada tindakan tersebut. Menurut laporan tersebut lebih separuh tindakan ketidaktoleransian dilakukan oleh aktor-aktor kerajaan seperti pentadbir kerajaan dan polis. Kebanyakan ketidaktoleransian berlaku dalam bentuk undang-undang yang mendiskriminasi dan sikap acuh tak acuh terhadap minoriti agama. Manakala tindakan ketidaktoleransian yang dilakukan oleh bukan aktor kerajaan ialah seperti oleh penduduk tempatan, kumpulan agama seperti Majlis Ulama Indonesia (MUI) dan FPI. Menurut laporan Setara Institute, pihak berkuasa tidak mengambil tindakan ke atas kumpulan-kumpulan yang melakukan ketidaktoleransian ke atas kumpulan-kumpulan minoriti agama yang nyata telah melanggar hak perlembagaan Indonesia yang menjamin hak kebebasan agama (TheJakartaPost:2017).

Daripada ulasan kajian dia atas dapat disimpulkan bahawa ketidaktoleransian agama dapat dibahagikan kepada dua peringkat iaitu pada peringkat permusuhan sosial oleh individu atau kumpulan-kumpulan tertentu dan diperingkat kerajaan di mana ia melibatkan tindakan-tindakan tidak toleransi oleh pegawai-pegawai kerajaan. Manakala bentuk-bentuk ketidaktoleransian terhadap minoriti kumpulan agama dilakukan dalam bentuk fizikal dan bukan fizikal. Bentuk-bentuk ketidaktoleransian ini dilakukan bergantung kepada konteks dalam sesebuah negara tersebut tentang isu-isu yang melibatkan agama majoriti-minoriti.

Faktor-Faktor Menyumbang Kepada Ketidaktoleransian Agama

Bahagian ini membincangkan tentang faktor-faktor yang boleh mencetuskan ketidaktoleransian agama antara majoriti-minoriti agama berdasarkan kepada ulasan literatur tentang bentuk-bentuk ketidaktoleransian agama. Faktor-faktor yang membawa kepada ketidaktoleransian agama adalah pelbagai dan mengikut konteks sesebuah negara tersebut. Di kebanyakan negara-negara di Eropah mengamalkan sistem sekular mendokong bahawa untuk memastikan keadaan adalah neutral terutamanya di tempat kerja maka pihak autoriti mengambil tindakan dengan melarang penggunaan simbol-simbol agama. Ini kerana sistem sekular yang menekankan universaliti, rasional dan autonomi individu (Asad 2003; Yavuz dan Esposito, 2003). Sekular merupakan premis fundamental yang bersandar kepada pemisahan ruangan awam dengan kehidupan individu (Casanova, 1994).

Polisi yang mendiskriminasi di Eropah seperti mengharamkan penggunaan tudung dalam kalangan wanita Islam dibuat dengan alasan untuk melindungi orang awam daripada agama (Mushaben, 2004:101). Perkara ini menampakkan polisi tersebut melanggar kebebasan beragama yang didokong oleh negara Eropah. Insituti media memainkan faktor yang besar dalam menyebarkan dan memburukkan sesuatu kumpulan berasaskan agama seperti “Islamophobia.” Banyak imej-imej di media menggambarkan orang Arab sebagai ganas dan tak bertamadun (Zaal, 2015). Gambaran yang tak tepat ini kadang-kadang membawa kepada jenayah benci terhadap orang Muslim.

Dalam menyiarkan berita-berita mengenai penganas dan ekstremis, media yang berat sebelah ini telah memburukkan imej orang Muslim dengan menggunakan perkataan-perkataan yang merujuk kepada keganasan yang menggambarkan keseluruhan orang Muslim itu suka kepada keganasan. Kesannya juga menyebabkan isu perkauman dan diskriminasi terhadap minoriti Muslim. Keadaan ini membawa kepada segregasi menyebabkan golongan Muslim tidak mempunyai kelebihan dalam ekonomi dan dimarginilisasikan. (Abbas, 2005:11-13). Kebebasan hak bersuara yang diamalkan oleh negara-negara Barat dan Eropah dalam prinsip-prinsip Perlembagaan mereka memberi ruang kepada ketidaktoleransian ini berlaku dan institusi pemerintah tidak boleh berbuat apa-apa terhadap perkara tersebut.

Pada masa kini, pemerhatian telah menampakkan pihak autoriti juga banyak membuat peraturan-peraturan agama. Walaupun peraturan-peraturan bukannya semua memberi sekatan kepada amalan kebebasan beragama tetapi terdapat beberapa peraturan memberi kesan dalam hak mengamalkan agama. Faktor institusi kerajaan yang menjadikan agama majoriti sebagai agama rasmi dalam perlembagaan memberi hak keistimewaan kepada agama majoriti. Menurut pemerhatian Durham (2011), apabila agama diidentifikasi dengan pemerintah maka ia menunjukkan hubungan yang positif dan negatif dengan tahap kebebasan beragama yang rendah.

Negara-negara ASEAN seperti Malaysia, Brunei dan Cambodia yang mengisytiharkan agama rasmi masing-masing telah ini memberi kelebihan kepada agama majoriti. Keutamaan agama majoriti sebagai agama rasmi dalam sesebuah pemerintahan negara menyebabkan penganiayaan agama di mana polisi tersebut akhirnya mendiskriminasi kumpulan minoriti agama seperti menyekat kelayakan individu dalam perkhidmatan kerajaan dan keutamaan diberikan kepada golongan yang dominan, memberi hak keistimewaan ekonomi kepada kumpulan agama yang dominan atau mengenakan sekatan ke atas pengamalan agama-agama lain yang bukan dominan (UN Human Rights Committee:1993).

Faktor sosial seperti peningkatan nasionalisme agama yang berhubungkait dengan identiti masyarakat tempatan telah digunakan untuk menyokong keinginan golongan nasionalis. Nasionalisme agama didefinisikan sebagai gerakan sosial yang mendakwa bersuara untuk mewakili negara dan negara ini membawa maksud agama. Nasionalisme agama menggunakan identiti agama untuk menggerakkan pengikut untuk mendapatkan sokongan politik dan menentang kumpulan agama yang lain.

Laporan Negara untuk Myanmar misalnya menegaskan permusuhan nasionalisme Buddhist terhadap masyarakat Muslim adalah kerana ketakutan kepada agama Islam akan mengambil alih pemerintahan Myanmar. Sentimen anti-India Muslim (golongan migran) di Myanmar telah tertanam sejak zaman kolonial lagi. Sentimen anti-India telah berkembang dari masa ke semasa sehinggalah kepada tertularnya prejudis agama terhadap semua orang Muslim.

Kerajaan Myanmar juga telah meligitimaskan kumpulan ortodoks Buddha yang ekstrem seperti nasionalisme Ma-Ba-Tha dan gerakan 969. Pandangan-pandangan daripada kumpulan dan

gerakan ini telah meniadakan hak-hak kumpulan minoriti agama. Dengan pengisytiharan agama Buddha sebagai agama rasmi dalam perlembagaan Myanmar maka ia memberikan platform untuk agama dominan dalam memberikan kelebihan kepada majoriti dan menyekat kebebasan golongan minoriti agama. Faktor sejauh mana hubungan di antara agama dan institusi kerajaan juga dapat menimbulkan ketidaktoleransian agama terhadap golongan minoriti. Birokrasi agama ini terdiri daripada kumpulan agama majoriti dan mendapat sokongan daripada perlembagaan. Keadaan ini berlaku kerana kurangnya pemisahan antara agama dan kerajaan pemerintah. Agensi-agensi kerajaan secara langsungnya bertanggungjawab dalam pendidikan agama, penyeliaan kumpulan ortodoks, kewangan dan sebagainya serta kebanyakannya dikuasai oleh pegawai-pegawai daripada kumpulan agama majoriti.

Dengan itu, secara tak langsungnya kelebihan-kelebihan yang diberikan kepada agama majoriti merupakan sebahagian daripada polisi kerajaan. Maka terdapat kecenderungan kepentingan kerajaan digabungkan dengan kepentingan agama majoriti dan daripada perspektif majoriti keadaan tersebut boleh digunakan untuk menjustifikasikan ketidaktoleransian dan impaknya ialah berlaku penganiayaan terhadap kumpulan minoriti. Dalam keadaan ini, kumpulan yang bukan sebahagian daripada kumpulan agama majoriti akan merasakan terasing dan berpotensi untuk mengalami tindakan-tindakan yang tidak bertoleransi daripada kumpulan agama majoriti. Di Indonesia misalnya undang-undang agama terhadap fitnah digunakan untuk memelihara norma-norma agama Muslim ortodoks juga boleh digunakan untuk menyekat kebebasan mengamalkan agama oleh kumpulan yang berbeza fahaman, golongan minoriti agama, atheist dan agnostik.

Daripada ulasan kajian ada menyebut faktor seperti ketidakseimbangan ekonomi, kelemahan pemerintahan, institusi yang menyebelahi pihak majoriti, polisi, mempolitikkan agama, peranan media merupakan beberapa faktor yang menyumbang kepada ketidaktoleransian agama. Di Malaysia situasinya agak berbeza kerana isu yang menjadi tumpuan persaingan agama antara kumpulan Muslim dan Kristian ialah penggunaan kalimah “Allah” yang diikuti dengan protes, serangan ke atas gereja, serbuan ke atas premis Kristian, kenyataan-kenyataan yang mengapai-apikan keadaan dan sebagainya. Oleh itu kajian ini akan memberi sumbangan tentang perspektif minoriti Kristian terhadap isu-isu agama yang dialami oleh mereka. Ini kerana sumber kajian lepas tentang minoriti Kristian dan isu-isu melibatkan agama di negara ini adalah kurang.

METODOLOGI KAJIAN

Data untuk kajian ini menggunakan sumber utama daripada kenyataan-kenyataan media organisasi gereja, seperti National Evangelical Christian Fellowship Malaysia (NECF) Council of Churches of Malaysia (CCM), Seminari Bishop Kristian Malaysia (SBKM) yang dipayungi dibawah Christian Federation of Malaysia (CFM). Pengkaji menggunakan data-data yang dikeluarkan daripada kenyataan-kenyataan CFM dan tiga organisasi dibawahnya iaitu NECF, CCM dan SBKM kerana organisasi CFM mewakili kumpulan terbesar Kristian di Malaysia. Sumber-sumber sekunder untuk menyokong kenyataan organisasi gereja diperolehi daripada kenyataan akhbar media di internet. Data dianalisis dengan menggunakan analisis kandungan dan dilakukan secara diskriptif ke atas kenyataan-kenyataan media yang telah dikeluarkan oleh organisasi-organisasi gereja yang terdiri daripada CFM, NECF, CCM dan SBKM. Kenyataan-kenyataan dipilih secara teliti berdasarkan kepada isu-isu yang melibatkan kalimah “Allah,” serbuan ke atas gereja dan premis orang Kristian, seminar anti-Kristianisasi, isu lambang salib, isu penggunaan Bible dalam

bahasa Malaysia dan cemuhan terhadap agama Kristian. Kenyataan-kenyataan dipilih kerana pengkaji melihat isu ini dari sudut: ketuanan agama; mempertahankan integriti agama Islam daripada ancaman Kristinianisasi; propaganda institusi dan media serta legitimasi kuasa institusi agama. Kenyataan-kenyataan media ini dikeluarkan dalam dua bahasa iaitu bahasa Inggeris dan bahasa Melayu. Untuk kenyataan yang tidak dikeluarkan dalam bahasa Inggeris, pengkaji mentermahkan kenyataan tersebut dalam bahasa Malaysia serta mengekalkan makna-maknanya yang asli sebaik mungkin.

HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Isu, bentuk-bentuk ketidaktoleransian agama dan faktor-faktor penyumbang ketidaktoleransian agama

Di bawah adalah beberapa isu yang ditekankan oleh minoriti Kristian dan diberi maklumbalas oleh kenyataan-kenyataan media oleh organisasi gereja.

Isu kalimah ‘Allah’

Jabatan Agama Islam Selangor (JAIS) telah melarang penggunaan kalimah “Allah” dan beberapa kalimah-kalimah lain dalam Al-Quran, kerana perkataan adalah eksklusif bagi umat Islam. Perkara ini diikuti oleh rampasan sebanyak 351 naskhah Bible versi Bahasa Melayu dan bahasa Iban yang mengandungi kalimah “Allah” daripada Persatuan Bible Malaysia (PBM). Dalam isu ini pihak gereja Kristian melalui CFM menjawab bahawa:

Larangan yang cuba dilaksanakan bertentangan dengan Perlembagaan Persekutuan dan menghina undang-undang yang mana tindakan dan penilaian berbagai pentadbiran ini menghalang kemasukan bahan penulisan Kristian dalam Bahasa Malaysia dan Bahasa Indonesia. Oleh itu, untuk membuat kesimpulan bahawa perkataan 'Allah' tidak penting bagi iman Kristian menjadi penafian berat sebelah hak asasi orang Kristian berbahasa Malaysia menggunakan perkataan ini dalam doa, ibadah, buku doa, Alkitab dan lain-lain penerbitan. Ini akan menjadi sama dengan menandakan suatu bentuk penganiayaan.

Beberapa pihak berkuasa di negara ini telah membuat suatu isu dan muncul dengan tindakan yang selektif atau menggalakkan dan menyemarakkan salah faham, syak wasangka dan perpecahan diantara masyarakat Islam dan Kristian. Perkara ini hanya akan melemahkan lagi perpaduan rakyat Malaysia. Larangan daripada jabatan agama di peringkat negeri atau persekutuan ingin menunjukkan bahawa agama Islam berada di atas agama-agama lain di negara ini berdasarkan kedudukannya sebagai agama rasmi persekutuan dan pihak majoriti Muslim memberikan tindak balas untuk melindungi kesucian agama Islam yang kelihatan dicabar oleh kumpulan minoriti Kristian. Oleh itu larangan yang dikeluarkan oleh jabatan agama ini diikuti dengan tindakbalas daripada majoriti Muslim secara fizikal dengan menyerang beberapa buah gereja di kawasan Lembah Kelang dengan membaling bom petrol.

Faktor penyumbang kepada ketidaktoleransian agama

Isu ini menunjukkan ketidaktoleransian agama dapat ditafsirkan dari segi legitimasi institusi agama majoriti dalam polisi awam dan penilaian pihak berkuasa seperti menidakkan hak minoriti

Kristian dalam penggunaan Bahasa Malaysia untuk amalan agama mereka. Dalam isu ini faktor pengaruh dan kuasa institusi agama majoriti (Islam) memberi tekanan kepada pihak berkuasa dan menunjukkan 'superiority agama' majoriti Muslim kepada golongan minoriti Kristian. Pihak berkuasa Islam di Malaysia seperti JAKIM dan JAIS sering melihat institusi mereka sebagai pembela Islam dan memainkan peranan penting dalam memelihara keutuhannya. Oleh itu mereka senantiasa memastikan tidak ada individu atau kumpulan yang mencabar integriti Islam dan institusinya. Oleh itu mereka menggunakan istilah pelindung Islam sebagai alasan untuk bertindak balas terhadap isu-isu yang berkaitan dengan agama Islam.

Keputusan mahkamah Persekutuan tidak membenarkan penggunaan istilah Allah ini juga lebih merujuk kepada ketuanan Islam daripada isu agama itu sendiri. Institusi kerajaan yang menjaga kepentingan agama dan mewakili agama majoriti telah menuntut pemilikan eksklusif terhadap penggunaan istilah ini. Isu ini juga menunjukkan keutamaan kepada eksklusiviti etnik yang mendakwa terhadap agama yang benar sebagai memihak kepada konsep Islam yang ketat kepada identiti etnik yang eksklusif iaitu etnik Melayu (Neo, 2014). Isu ini lebih dilihat oleh institusi Islam dan pemerintah sebagai menjaga kepentingan identiti orang Melayu Muslim dilemahkan dan diancam apabila simbol agama yang eksklusif "Allah" digunakan oleh kumpulan agama lain berbanding dengan maksud inklusif istilah itu sendiri (Chandra, 2017).

Keadaan ini memperlihatkan fungsi JAKIM yang diletakkan di bawah Jabatan Perdana Menteri dan Jabatan-jabatan agama seperti JAIS yang diletakkan di bawah kerajaan negeri masing-masing maka hubungan kuasa antara institusi agama Islam dengan kerajaan semakin kuat. Melalui hubungan kuasa ini maka institusi agama seperti JAKIM dan JAIS dapat meligitimasi kuasa tersebut sama ada digunakan oleh pihak berkuasa kerajaan atau pihak berkuasa agama untuk mengambil tindakan ke atas kumpulan-kumpulan agama yang dianggap memberi ancaman kepada agama majoriti dan kerajaan. Perkara ini menunjukkan peningkatan dalam kuasa, pengaruh birokrasi-birokrasi agama serta peranan birokrasi-birokrasi Muslim dalam institusi agama.

Propaganda Seminar Kristianisasi

Pada 12 Disember 2015, pihak Universiti Teknologi Mara (UiTM) di Alor Gajah, Melaka telah menganjurkan seminar bertajuk "Ancaman Gerakan Pemurtadan Kristianisasi" telah menimbulkan kontroversi dan membangkitkan rasa tidak puas hati dalam kalangan minoriti Kristian. Dalam kenyataan media oleh CFM:

Universiti awam yang terlibat dalam memburukkan agama minoriti dengan menggambarkan bahawa agama Kristian dan kebebasan mereka mengamalkan agama sebagai satu ancaman kepada masyarakat multi-agama di Malaysia. Apa yang menyedihkan ialah seminar ini disertai oleh Polis DiRaja Malaysia (PDRM) dan universiti sebagai institusi awam digunakan untuk memburukkan agama minoriti. Ia tidak boleh diterima sepenuhnya untuk universiti awam, menggunakan dana awam, untuk menjalankan aktiviti yang memburukkan minoriti agama.

Ketidaktoleransian agama dari segi ketidaksensitifan pada amalan agama Kristian dengan menuduh sebagai usaha untuk Kristianisasi dan menanamkan sterotaip terhadap bahaya penyebaran agama Kristian kepada masyarakat Muslim dipertikaikan oleh pihak gereja. Pihak gereja juga mengandaikan keterlibatan PDRM dalam seminar tersebut sebagai menyebelahi aktiviti tersebut yang bertentangan dengan prinsip pihak berkuasa yang menjaga keharmonian dan keamanan. Namun Ketua Polis Negara iaitu Tan Sri Khalid Abu Bakar berkata tidak ada isu apabila seminar itu dihadiri oleh pasukan cawangan khas Bukit Aman yang berkaitan dengan isu

permurtadan oleh Kristianisasi. Pihak gereja juga melihat platform awam seperti universiti disalahgunakan di mana ia sepatutnya untuk tujuan penyatuan, keharmonian dan intergrasi dalam masyarakat.

Faktor seperti kelemahan institusi pendidikan dalam menjaga keharmonian beragama apabila berlakunya pergabungan antara institusi agama majoriti dalam struktur pentadbiran kerajaan. Kemerosotan integriti akademik yang pada lumrahnya untuk menyatukan masyarakat yang pelbagai diambil kesempatan dengan menngabungkan institusi akademik dan pihak institusi keselamatan iaitu PDRM digunakan secara tidak bertanggungjawab untuk memperkecilkan agama kumpulan minoriti.

Faktor dalam menyebarkan “budaya takut” kepada orang Muslim adalah satu mekanisme yang sangat berguna kepada pemikir-pemikir agama yang tidak bertanggungjawab mengambil kesempatan menggunakan apa jua isu yang dilihat mengancam kedudukan Islam maka golongan agama mempunyai sebab untuk mencegahnya. Maka saluran institusi pendidikan adalah satu platform yang baik untuk menyebarkan budaya takut ini.

Apa yang dapat dilihat daripada seminar anti-Kristian ini menunjukkan institusi pendidikan tinggi membenarkan aktiviti radikal Islam yang disokong oleh pihak berkuasa untuk memberi kesan yang lebih mendalam kepada peserta tentang serius ancaman kritianisasi di negara ini. Menurut ketua setiausaha agung CCM, paderi Hermen Sastri (2015) mendakwa seminar ini dibenarkan oleh pihak berkuasa yang sepatutnya mempromosikan aktiviti mempertingkatkan keharmonian agama tetapi sebaliknya menggalakkan polarisasi agama. Dalam menjaga kesucian agama Islam dan meningkatkan “ketuanan agama” maka aktor-aktor agama telah bergabung atau menggunakan istitusi seperti pendidikan dan mendapat sokongan daripada institusi pertahanan dalam menyebarkan ideologi radikal agama dengan melebarluaskan budaya takut terhadap majoriti muslim melalui seminar anti-Kristianisasi.

Isu salib

Isu simbol salib agama Kristian juga telah menggemparkan banyak pihak di negara ini terutamanya golongan bukan Islam. Pada 19 April, kira-kira 50 penunjuk perasaan berkumpul di hadapan Gereja Taman Medan membantah lambang salib di gereja berkenaan. Pihak gereja telah diminta dengan ugutan daripada penunjuk perasaan supaya menurunkan tanda salib tersebut. Penunjuk perasaan mendakwa lambang salib yang diletakkan di luar gereja dengan menuntut ia diturunkan kerana lambang suci penganut Kristian itu dikatakan mencabar orang Islam dan boleh mempengaruhi minda penduduk muda beragama Islam di kawasan tersebut. Merujuk kepada isu ini CFM telah membuat kenyataan media bahawa:

Tuntutan kumpulan Muslim untuk menurunkan lambang salib pada gereja di Taman Medan, Petaling Jaya, Selangor merupakan satu tindakan ketidaktoleransian. Ini kerana salib adalah merupakan simbol kepercayaan orang Kristian yang merujuk kepada simbol kasih sayang dan pengorbanan Tuhan terhadap manusia tetapi kini ia dilihat sebagai satu ancaman. CFM melihat perkara ini sebagai satu pengecutan dalam ruangan awam untuk pengamalan agama. Manakala menurut CCM, desakan sekumpulan pendemo yang telah mengambil undang-undang ke tangan mereka sendiri dengan mengganggu amalan gereja dan membuat tuntutan agama yang tidak sensitif yang berkaitan dengan simbol suci umat Kristian.

Isu di atas dapat dikategorikan kepada beberapa bentuk ketidaktoleransian agama. Yang pertama ialah diskriminasi terhadap penggunaan simbol agama yang boleh mengancam

kepercayaan kumpulan majoriti Islam dan ia menimbulkan ketidaksenangan terhadap kumpulan mereka. Yang kedua ialah isu ini lebih bermotifkan politik di mana ia berlaku di negeri Selangor. Negeri Selangor mempunyai rentetan isu tentang agama sebelumnya seperti isu kalimah ‘Allah,’ rampasan Al-Kitab dan isu gereja memurtadkan orang Muslim. Kerajaan Negeri Selangor diperintah oleh Parti Keadilan Rakyat (PKR) dan Parti Barisan Nasional (BN) merupakan parti pembangkang.

Permainan isu agama dipolitikkan ini sering berlaku untuk meraih sokongan kepada parti lawan masing-masing terutamanya kepada pembangkang sebagai modal politik yang berkesan. Menurut Fox (2013:38), identiti agama ialah satu instrumen yang relevan kepada politik. Maka aktor-aktor politik mengaktifkan identiti agama untuk membuat satu perbezaan yang jelas dalam memperjuangkan agama. Faktor agama dipolitikkan adalah amat berkesan untuk meraih sokongan majoriti Melayu dalam membela agama. Faktor seperti isu “Allah” di Selangor telah memberi peluang kepada kumpulan-kumpulan pendesak Melayu Muslim bergabung dengan pihak pembangkang di negeri Selangor iaitu UMNO untuk menghalang penggunaan simbol Salib di kawasan yang majoritinya Melayu di kampung Medan adalah bertujuan untuk menyerang kepimpinan Parti Keadilan Rakyat (PKR) yang memerintah negeri Selangor yang seolah-olah tidak memperjuang dan membela agama Islam.

Cemuhan terhadap agama Kristian

Selepas media utama menyiarkan gerakan permurtadan oleh kumpulan Kristian, akhbar Sinar Harian telah menuduh kumpulan Kristian menggalakkan pergaulan bebas antara jantina dan membenarkan pelacuran. Dalam maklumat info yang bertajuk “Objektif Gerakan Kristian” telah disenaraikan empat program untuk memusnahkan orang Muslim iaitu menggalakkan pergaulan bebas antara jantina, merosakkan nilai-nilai moral dengan aktiviti-aktiviti liar, membenarkan pelacuran dan menggunakan muzik yang negatif dan ekstrim yang menjurus kepada pengabaian dan kecuaiian.

Dalam kenyataan balas media terhadap isu tersebut sentiasa Agung CCM, Rev. Hermen Shastri menyatakan:

Cemuhan terhadap Kristian ini menjelaskan cara pemikiran yang tidak waras, berdasarkan maklumat yang salah, mengapi-apikan dan serangan yang memburukkan agama lain. Menurut pandangan minoriti Kristian mana-mana individu yang berfikiran waras mendapati bahawa artikel berita tersebut sebagai satu penghinaan. Akbar yang dihormati dan bertanggungjawab mesti mengelakkan kenyataan yang sensitif dan tidak bertimbang rasa di mana boleh menghancurkan keharmonian agama di negara ini.

Dalam isu ini minoriti Kristian menjelaskan bahawa faktor media digunakan sebagai propaganda untuk melaporkan dan mencemuh agama Kristian sebagai agama liberal yang boleh merosakkan akhlak dan moral masyarakat Muslim terutamanya orang Melayu. Ia juga mengandaikan bahawa agama Kristian adalah punca kepada kemerosotan agama Islam di negara ini.

Pihak pemerintah yang diterajui oleh UMNO sering menggunakan media perdana mereka seperti Utusan Melayu, untuk menyebarkan propaganda ancaman Kristian terhadap orang Melayu Muslim. Misalnya pada 7 Mei 2011, Utusan Malaysia telah menyiarkan berita yang bertajuk

“Kristian Agama Rasmi?” merupakan satu propaganda untuk menakut-nakutkan majoriti Melayu tentang ancaman Kristian di negara ini. Dan ia dilakukan menjelang pilihanraya ke-13 Pihak pemerintah menggunakan sepenuhnya penguasaan ke atas media dalam mengekalkan kuasa mereka dan menggunakan isu agama yang menjadikan kumpulan Kristian sebagai “kambing hitam” adalah satu taktik yang diambil kesempatan oleh aktor-aktor politik.

Isu penggunaan Bible dalam bahasa Malaysia.

Isu yang berhubungkait dengan kalimah “Allah” dan rampasan kitab Injil dalam bahasa Melayu/Malaysia adalah alasan pihak kerajaan merampas kitab dalam bahasa Melayu tersebut. Mana-mana penerbitan dalam bahasa Melayu yang menggunakan beberapa istilah yang dilarang akan disekat baik secara lisan ataupun bertulis.

Sekatan ini telah membimbangkan golongan bumiputera Kristian di Sabah dan Sarawak yang kebanyakannya menggunakan bahasa Melayu/Malaysia untuk penyembahan agama secara lisan ataupun tulisan. Golongan bumiputera Kristian Sabah dan Sarawak yang berhijrah ke semenanjung Malaysia terutamanya di Selangor untuk bekerja akan menghadapi masalah dalam pengamalan agama mereka kerana selama ini medium penyembahan agama mereka adalah menggunakan bahasa Melayu.

Merujuk kepada isu ini Majlis Gereja-Gereja Kristian telah mngeluarkan kenyataan bahawa:

Sebelum Sabah dan Sarawak, atau lebih dikenali pada masa itu sebagai Borneo Utara mencapai kemerdekaan bergabung dengan Malaysia pada tahun 1963, agama kristian telah dianuti oleh kebanyakan kaum pribumi. Selain menggunakan bahasa ibunda mereka dalam upacara keagamaan, bahasa Malaysia juga digunakan secara meluas. Maka itu bolehlah dikatakan bahawa penganut agama kristian di Sabah dan Sarawak telah lama menggunakan bahasa Malaysia.

Dalam kenyataan balasan Majlis Gereja-Gereja Malaysia ini menampakkan bahawa disamping kerajaan menggalakkan penggunaan bahasa Malayu, tetapi penggunaan bahasa Melayu juga disekat untuk amalan-amalan keagamaan golongan Kristian. Perkara ini menampakkan terdapatnya dwi sistem di mana ia boleh menyekat hak seseorang dari menggunakan bahasa kebangsaan. Perkara ini adalah berlawanan sekali dengan peruntukan dalam Perlembagaan Persekutuan.

Bentuk ketidaktoleransian dalam isu ini dapat dilihat dari sudut dua sistem polisi terhadap minoriti agama Kristian dalam penggunaan Bible dalam Bahasa Melayu. Terdapat polisi yang membenarkan penggunaan Bible dalam bahasa Melayu disesetengah negeri dan terdapat polisi yang menyekat penggunaannya. Keadaan ini telah memberikan “double standard” dalam pengamalan agama oleh pihak minoriti Kristian dan perkara ini amat jelas bercanggah dengan peruntukan perlembagaan Malaysia.

Ketidakpedulian kerajaan pimpinan majoriti yang tidak mahu mengambil kira fakta sejarah menyebabkan berlakunya ketidaktoleransian agama terhadap minoriti Kristian dengan menyekat penggunaan kalimah “Allah” dalam Bible bahasa Melayu adalah satu ketidakadilan. Ketidakpedulian sejarah juga menunjukkan kerajaan mengambil tindakan tidak menghormati Kristian Bumiputera yang sepatutnya bebas menyebut “Allah” yang merujuk kepada Tuhan

dalam bahasa yang mereka sudah biasa kerana ini amat penting kepada agama dan identiti budaya mereka.

Ketidakpedulian orang Muslim dengan fakta sejarah ini menyebabkan berlakunya dakwaan dan tuduhan tidak berasas bahawa orang Kristian di Malaysia tidak mahu berhenti menggunakan perkataan “Allah” kerana mereka mahu mengelirukan dan memurtadkan orang Muslim, dan memberikan ancaman kepada keselamatan negara. Dakwaan-dakwaan ini tidak berasas kerana tidak terdapat bukti menunjukkan penggunaan kalimah “Allah” membawa ancaman kepada keselamatan negara.

Dakwaan kerajaan terhadap rampasan ini adalah bersandarkan kepada ketakutan terhadap orang Muslim keluar daripada Islam dan menggunakan Artikel 11(4) dalam menjustifikasikan tindakan mereka iaitu undang-undang persekutuan mengawal dan menyekat penyebaran mana-mana doktrin agama dan kepercayaan kepada orang Muslim. Berdasarkan kepada dakwaan yang sama maka JAIS telah membuat serbuan dan rampasan kepada Bible Society of Malaysia (BSM) dan merampas Bible dalam bahasa Melayu.

Serbuan ke atas gereja

Pada 3 Ogos telah berlaku serbuan terhadap gereja Methodist di Petaling Jaya oleh Jabatan Agama Islam Selangor (JAIS) yang disertai oleh pihak polis tanpa adanya waran serbuan. Menurut JAIS, serbuan ke atas gereja ini dilakukan kerana terdapat unsur-unsur yang mencurigakan bahawa terdapat usaha untuk mengelirukan umat Islam di sebalik program makan malam muhibbah atas semangat 'IMalaysia' itu. Menurut kenyataan CFM:

Tindakan serbuan JAIS dan polis ini bertentangan dengan nilai saling menghormati dan keharmonian yang mana harus dipegang oleh setiap orang tanpa mengira latarbelakang agama, etnik dan budaya di Malaysia. Ketidaktoleransian agama seperti menyoal siasat dan mencabul peserta makan malam. Insiden ini menunjukkan minoriti Kristian telah dijadikan sasaran dengan tuduhan yang tidak berasas dan menampakkan sikap prejudis daripada kumpulan-kumpulan tertentu yang diikuti oleh media arus perdana yang membuat kenyataan mengapi-apikan bertentangan dengan semangat IMalaysia.

Perkara ini menunjukkan apabila hubungan antara institusi agama dengan institusi kerajaan telah menjadi sebatu terutamanya agama majoriti yang dihubungkan dengan struktur kerajaan maka munculnya birokrasi agama yang boleh menyalahgunakan kuasa untuk menunjukkan “superiority” kepada minoriti agama. Faktor ini menunjukkan bahawa kepelbagaian agama dalam masyarakat Malaysia telah menjadi persaingan antara majoriti-minoriti di mana sebahagian besar dikawal oleh golongan dominan Melayu Muslim yang menggunakan agama untuk berkuasa dan mengawal. Kebiasaannya kumpulan agama yang dominan seperti dalam kes ini iaitu Islam ingin menunjukkan kuasa ‘superior’ ke atas kumpulan minoriti dan menggunakan kuasa kerajaan dalam melakukan serbuan untuk menyekat aktiviti minoriti Kristian. Sebagai sebuah institusi yang menjaga integriti dan kesucian maka pihak JAIS telah menggunakan kedudukannya sebagai sebuah badan yang mempunyai legitimiti kuasa yang sah di bawah kerajaan negeri telah menggunakan justifikasi ini untuk mengambil tindakan ke atas kumpulan minoriti Kristian.

DAPATAN KAJIAN

Jadual 1

| Tema | Contoh | Kekerapan kenyataan media organisasi Kristian |
|------------------|---|---|
| Sekatan | Kalimah <i>Allah</i> dan Kitab Injil dalam bahasa Iban, dan Bahasa Melayu- Larangan/amaran/rampasan/serbuan/tangkapan/ketidaktertanggungjawab/hakisan dan pencabulan perlembagaan - tidak bebas dalam mengamalkan kepercayaan masing2 | 5 |
| Pengecutan Ruang | Tindakan penurunan lambang salib - ungutan /gangguan/ diskriminasi agama/tidak sensitif - pembendungan terhadap kebebasan agama | 5 |
| Penindasan | Propaganda seminar Kristianisasi dan cemuhan agama – serangan yang nyata tanpa bukti/mengapi-apikan yang tidak benar/stereotaip/fitnah/propaganda agama/kebencian – merendah-rendahkan agama dengan menggunakan saluran awam dan media. | 3 |

Jadual 2

| Tema | Contoh | Kekerapan kenyataan media organisasi Kristian |
|------------------|---|---|
| Sekatan | Penggunaan BM sebagai medium penyembahan agama – Larangan/kawalan - tidak bebas dalam mengamalkan kepercayaan masing2 | 2 |
| Pengecutan Ruang | Serbuan gereja – gangguan/pencabulan perlembagaan/tuduhan/prejudis – pembendungan terhadap kebebasan beragama | 3 |
| Penindasan | Isu “Kafir Harbi” dan membakar Bible – provokasi/ batu api/ ungutan – menimbulkan kecurigaan dan ketidakharmonian dalam masyarakat dan memecahbelahkan kaum dan agama. | 3 |

KESIMPULAN

Kajian ini mengetengahkan beberapa dapatan yang penting iaitu pertamanya ialah gabungan institusi agama Islam seperti JAKIM, JAIS dan institusi pemerintah seperti pihak polis telah memberikan institusi agama legitimasi kuasa yang tidak terbatas untuk mengambil tindakan yang tidak bertoleransi seperti larangan, sekatan, serbuan dan sebagainya. Legitimasi kuasa ini juga memberikan satu ruang kepada pihak berkuasa atau institusi awam mempraktikkan amalan de facto terhadap kumpulan minoriti yang mencetuskan bentuk-bentuk ketidaktoleransian agama dalam bentuk fizikal dan bukan fizikal. Keadaan ini bertentangan dengan amalan de jure yang jelas telah melanggar perturan-peraturan bertingkah laku seperti yang diperuntukkan dalam Perlembagaan Persekutuan. Yang kedua ialah faktor-faktor yang menyumbang kepada ketidaktoleransian adalah pelbagai seperti ketidakfungsian institusi berkuasa yang diberi amanah untuk menjaga keamanan dan keadilan seperti PDRM dan kegagalan institusi pendidikan mempromosikan perpaduan dalam masyarakat yang pelbagai latarbelakang. Seolah-olah telah terdapatnya satu pemikiran ‘Kristianophobia’ dalam golongan majoriti Muslim di negara ini. Keadaan ini juga menunjukkan institusi-institusi kerajaan digunakan dalam memartabatkan agenda Islam. Faktor sosial seperti nasionalisme agama yang diidentifikasikan kepada identiti menyebabkan peningkatan kepada konservatif Islam. Etnik Melayu dan Islam menjadi sumber

dalam menggerakkan nasionalisme agama. Ia digunakan dalam menunjukkan kuasa 'supremacy' atau ketuanan Melayu kepada minoriti agama. Nasionalisme agama ini juga digunakan untuk menyokong pemerintahan Barisan Nasional yang diketuai oleh parti UMNO dalam meningkatkan sokongan daripada kaum majoriti Melayu. Mempolitikkan agama juga salah satu perkara yang menyumbang kepada tidak toleransi. Pertembungan politik antara pemerintah dan parti lawan telah menjurus kepada agama dipolitikkan untuk mendapat sokongan dan tempiasnya kumpulan minoriti agama dijadikan 'kambing hitam' untuk mencapai sesuatu matlamat. Perkara yang perlu dikaji untuk masa depan ialah bagaimana birokrasi-birokrasi agama Islam melalui institusi Islam yang telah menjadi begitu berpengaruh dalam kuasa pemerintahan kerajaan yang menjurus kepada beberapa tindakan tidak toleransi terhadap kumpulan-kumpulan minoriti agama sama ada dari segi hubungan intra-agama atau inter-agama. Apakah penyumbang kepada sikap eksklusif institusi agama kumpulan majoriti Muslim yang menampakkan penurunan sikap inklusif dalam masyarakat plural Malaysia.

RUJUKAN

- _____ (2008). Media Statement (Eng) on the show-cause letter issued to the Herald. Diakses pada 20 Februari 2017 daripada <http://www.cfmmsia.org/Allah-Alkitab-issues/5/3/17>.
- _____ (2010). malaysiakini: Isu 'Allah' terus marak dengan demo. Diakses pada 2 Mac 2017 daripada <https://www.malaysiakini.com/news/121239>.
- _____ (2013). sinarharian:Ikim siar muzakarah jelas isu kalimah ALLAH. Diakses pada 2 Mac 2017 daripada <http://www.sinarharian.com.my/nasional/ikim-siar-muzakarah-jelas-isu-kalimah-allah-1.118946>
- _____ (2011). malaysiakini: S'gor kesal insiden serbuan, minta JAIS sedia laporan. Diakses pada 4 Mac 2017 daripada <https://www.malaysiakini.com/news/172016>.
- _____ (2011). Utusan Online: Isu Kristian: Ada asas kebenaran dalam laporan Utusan. Diakses pada 5 Mei 2017 daripada <http://ww1.utusan.com.my/utusan/info.asp>
- _____ (2011). malaysia-today: Jais, Cops Raid Church Over Multi-Racial Dinner. Diakses pada 4 Mac 2017 daripada <https://www.malaysia-today.net/2011/08/04/jais-cops-raid-church-over-multi-racial-dinner/>
- _____ (2014). malaymail: 'Alarmed' by Jais raid, churches call for government intervention. Diakses pada 5 Mac 2017 daripada <https://www.malaymail.com/s/591667/alarmed-by-jais-raid-churches-call-for-government-intervention>.
- _____ (2014). MCCBCHST Media Statement: The Jais Raid On The Bible Society Of Malaysia Is Wrong And Illegal. Diakses pada 5 Mac 2017 daripada <http://www.necf.org.my/newsmaster.cfm?&menuid=43&action=view&retrieveid=1551>.
- _____ (2017). Pew Research Center: Muslims, Jews faced social hostilities in seven-in-ten European countries in 2015. Diakses pada 3 Mei 2017 daripada <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/04/12/muslims-jews-faced-social-hostilities-in-seven-in-ten-european-countries-in-2015/>.

- _____ (2014). The Guardian: France's burqa ban upheld by human rights court. Diakses pada 25 Februari 2017 daripada <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/01/france-burqa-ban-upheld-human-rights-court>.
- _____ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General Comment No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion), 30 July 1993, CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, at 92. Diakses pada 25 Februari 2017 daripada <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>.
- _____ (2015). Human Right Resource Centre (HRRC) Keeping the Faith: A Study of Freedom of Thought Conscience, and Religion in ASEAN: Myanmar, University of Indonesia, Depok campus.
- _____ (2016). Human Right Watch. Indonesia Religious Minorities Under Threat: Police, Militants Islamist Implicated in Religious Freedom Abuses. <https://www.hrw.org/news/2017/02/02/indonesias-religious-minorities-under-threat>. Diakses pada 26 Februari 2017.
- _____ (2017). New Straits Times, 'Ahok' gets two years. Diakses pada 26 Jun 2017 daripada www.pressreader.com/malaysia/new-straits-times/20170510/28147866264730.
- _____ (2017). The Jakarta Post. Government inaction creates space for rising intolerance in Indonesia, Diakses pada 26 Februari 2017 daripada <http://www.thejakartapost.com/news/2017/02/01/government-inaction-creates-space-for-rising-intolerance-in-indonesia-.html>.
- _____ (2015). The Star Online. IGP: No laws broken by police officer speaking at anti-conversion seminar. Diakses pada 28 Mei 2017 daripada <https://www.thestar.com.my/news/nation/2015/12/16/igp-police-anti-christian/>
- Abbas, T. (2005). Muslim Britain: Communities Under Pressure, Zed Books Ltd.
- Allport, G.W. (1954). The nature of prejudice. Addison-Wesley Pub. Co.
- Asad, T. (2003). Formations of the secular: Christianity, Islam, modernity, Stanford: Stanford University Press.
- Bennet, C.(1992). Victorian Images of Islam. London: Grey Seal.
- Cardwell, M. (1996). Dictionary of Psychology. Chicago IL:Fitzroy Dearborn.
- Casanova, J. (1994). Public religions in the modern world, Chicago: University of Chicago Press.
- Cavendish, J. C. Disha, I. dan King, R.D. (2011). Historical Events and Spaces of Hate: here Crimes against Arabs and Muslims in Post-9?11 America. Social Problems, 58 (1):21-46.
- Chandra, M. (2017). Reflections on Malaysian Unity and Other Challenges, zubedy ideahouse sdn.bhd. Kuala Lumpur.
- Durham, W.C. Jr. (2011). Patterns of Religion State Relations, dalam edisi John Witte and M. Christian Green, Religion and Human Rights: An Introduction (Oxford: Oxford University Press).
- Esposito, J. (1999). 'Clash of Civilisations'? Contemporary Images of Islam in the West,' dalam edisi G.M. Munoz, Islam, Modernism and the West, London:I.B. Tauris.
- Forstenlenchner, I dan Mohammed, A. A. (2010). "A job interview for MO, but none for Mohammed": Religious discrimination against immigrants in Austria and Germany, Personnel Review, 39(60):767-784.

- Fox, J. (2013). *An Introduction to Religion and Politics*. London and New York, Routledge.
- Fox, J. (2015). *Religious Discrimination dalam edisi Political Secularism, Religion and the State*, Cambridge Books Online. <http://ebooks.cambridge.org/6/3/17>.
- Hassan, M.B. dan Umar, M.B. (2014). *Ethno-Religious Intolerance as an Impediment to Nation Building: The Nigerian Experience*, *International Journal in Management and Social Science*, 2 (1):130-150
- Liamputtong, P. (2005). *Qualitative Research Methods*. Oxford University Press.
- Lichtblau, E. (2016). *Hate Crimes Against American Muslims Most Since Post-9/11 Era*. New York Times. Diakses pada 24 Februari 2017 daripada www.nytimes.com/2016/09/18/us/politics/hate-crimes-american-muslims-rise.
- Mushaben, J. (2004). *Die freiheit, die ich meine*. *Femina Politica* 13(1):98-104.
- Neo, J.L. (2014). *What's in a name? Malaysia's "Allah" controversy and the judicial intertwining of Islam with ethnic identity*, *International Journal of constitutional Law*, 12 (3):751-768.
- Talib A.T. dan Sarjith, S.G. (2012). *Socio-Religious Tolerance: Exploring the Malaysian Experience*, *Global Journal of Human Social Science*, 12(8): 48-54
- Karpov, V & Lisovskaya E. (2005). *Religious Intolerance among Orthodox Christians and Muslims in Russia*, *Religion, State and Society*, 36 (4):1-30.
- Walters, A.S. (2007). *Knowing Our Neighbour: A Study of Islam for Christians in Malaysia*. Councill Churches of Malaysia, Petaling Jaya, Selangor.
- Widiasari, N. (2018). *Religious Intolerance in Indonesia: JPNN's Coverage of the Bogos Case: Media Reviews*, *Asian Politics and Policy*, 10(1):145-149.
- Yavuz, H. dan Esposito, J. (2003) 'Introduction: Islam in Turkey: retreat from the secular path?' dalam edisi H. Yavuz dan J. Esposito. *Turkish Islam and the secular state*, Syracuse: Syracuse University Press, xiii-xxxiii.
- Zaal, M. (2015). *Islamophobia in Classrooms, Media and Politics*, *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 55(6):555-558

Benny Thomas Vivian

Calon Doktor Falsafah, Pusat Penyelidikan Kelestarian Sosial, Persekitaran dan Pembangunan
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia
bennyt@tarc.edu.my

Sivapalan Selvadurai (PhD)

Professor Madya di Pusat Penyelidikan Kelestarian Sosial, Persekitaran dan Pembangunan,
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,
Univesiti Kebangsaan Malaysia.
sivap02@gmail.com

Azmi Aziz (PhD)

Pensyarah Kanan di Pusat Penyelidikan Kelestarian Sosial, Persekitaran dan Pembangunan,
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,
Univesiti Kebangsaan Malaysia.
azmiaziz68@gmail.com